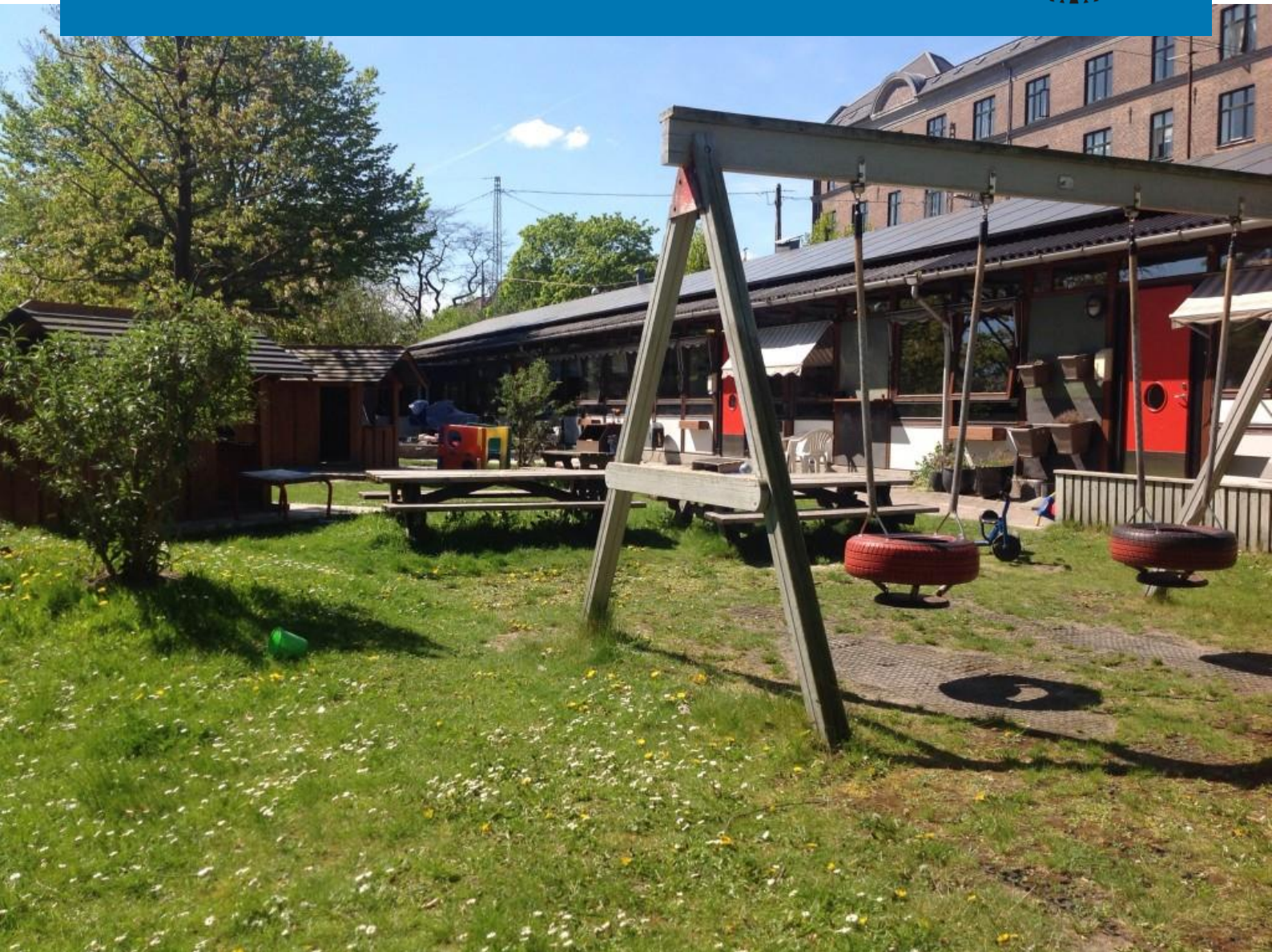

Pædagogisk læreplan for Børnehuset Spiloppen 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Beskrivelse af Børnehuset Spiloppen

Frederiksberg Kommunes Børnehus "Spiloppen" N.J. Fjords Alle 15 – 17, er en kombineret institution oprettet 1. januar 2001 ved en sammenlægning af naboinstitutionerne: Børnehaven Spiloppen og Vuggestuen Miniloppen. De to bygninger er i et plan og i pavillonstil. De er tegnet af Tutti Lütken og de første børn blev indskrevet i oktober 1970. Ved sammenlægningen er der bygget et fællesrum som fysisk binder de to bygninger sammen.

"Børnehuset Spiloppen" ligger i et område med ældre beboelses-/etagebyggeri, har Landbohøjskolen som nabo og er tæt på offentlige transportmidler.

Vi er én institution, men er opdelt i en vuggestueafdeling og en børnehaveafdeling. Børnenes tid i Spiloppen betragter vi som et sammenhængende forløb, hvor der er rimelig overensstemmelse mellem rammer, aktiviteter og børnenes alder/udvikling.

I vuggestuen hedder de 3 stuer: Rødderne, Knopperne og Blomsterne. Vi er normeret til 36 vuggestuebørn, og er fordelt med 12 børn og tre voksne i alle grupper.

I børnehaven har vi tre grupper, der på skift er en uge i skoven. Grupperne hedder: Myrerne, Sneglene og Svampene. I børnehaven er vi normeret til 76 børn, og ligesom i vuggestuen er vi også her tre voksne i hver gruppe.

I perioder kan I som forældre opleve, at børn *under* 2 år og 10 måneder skal starte i børnehaven, ligesom det i andre perioder kan hænde, at vi må lade børn blive i vuggestuen *efter* de er blevet 2 år og 10 måneder. Dette skyldes sammensætningen af indskrevne børn, samt det samlede aldersgennemsnit. Der betales under alle omstændigheder vuggestuetakst indtil den måned børnene fylder 3 år. Alle vuggestuebørn er dermed sikret en plads i Spiloppens børnehave.

Personalenormering:

I Spiloppen er der tre faste pædagoger/pædagogmedhjælpere/lønnede studerende i hver gruppe, herudover har vi tilknyttet et fast vikarkorps, der dækker ind under det faste personales ferie, uddannelse og andet fravær, i køkkenet er ansat en diætist og en assistent, som i fællesskab står for at tilberede og

lave alt mad til vuggestue- og børnehavebørnene, undtaget eftermiddagsmad til børnehavebørnene, som de har med hjemmefra.

Som I kan læse ovenfor, er vi mange ansatte, som skal samarbejde om at gøre Børnehuset Spiloppen til et trygt og udviklende sted at være for børn, samt en god arbejdsplads for voksne mennesker.

Dette samarbejde er formaliseret i det månedlige personalemøde, og via kvartalsvise med-udvalgsmøder. Vi mener, det er vigtigt, at vores daglige personalesamarbejde bygger på åbenhed og nysgerrighed. Det vil sige, at vi skal være nysgerrige og stille spørgsmål til hinandens praksis, som jo altid skal være i overensstemmelse med vores overordnede pædagogiske mål. En sådan kultur for samarbejde er forudsætningen for, at vi kan opfylde vores målsætninger og sikre, at vores institution bliver et trygt og udviklende sted for børn og en god arbejdsplads for voksne mennesker.

Åbningstider:

Mandag –tirsdag	fra kl. 6.45 til kl. 17.00
Onsdag – torsdag	fra kl. 6.45 til kl. 16.45
Fredag	fra kl. 7.00 til kl. 15.30

Praktiske oplysninger:

Adresse Spiloppen	N.J. Fjords Alle 15 –17 1957 Frederiksberg C
-------------------	---

Adresse Naturafdelingen	Nørre Vænget 14-16 3500 Værløse
-------------------------	------------------------------------

E-Mail	Spiloppen@frederiksberg.dk
--------	--

Hjemmeside	www.spiloppen.frb-dagtilbud.dk
------------	--

Kontor:	tlf. 3821 1510 tlf. 3821 1514
---------	----------------------------------

Vuggestuen:

Blomsterne tlf. 3821 1511

Knopperne tlf. 3821 1512

Rødderne tlf. 3821 1513

Børnehaven:

Naturstuen tlf. 3821 1519

Bogormen tlf. 3821 1521

Naturafdelingen: tlf. 2898 1520

Tina Søgaard,
Leder

tlf. 2898 1511, tiso01@frederiksberg.dk

Line P. Eggert,
Souschef

tlf. 2898 1514, lieg01@frederiksberg.dk

Maria L. Dinesen,
Afdelingsleder

tlf. 28981515, madi01@frederiksberg.dk

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan er udarbejdet med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Herunder kan du læse om Spiloppens forståelse og praksis i forhold til Børnesyn, dannelse og børneperspektiv, leg, læring og børnefællesskaber. Vi har valgt, at børnefællesskaber indgår som en integreret del af de 4 afsnit nedenfor:

▪ **Børnesyn**

Grundlaget for Spiloppens børnesyn er et demokratisk og ligeværdigt menneskesyn, hvor børns medinddragelse og medleven i hverdagen er en forudsætning for, at børnene oplever, at de har en demokratisk stemme, at børnene føler sig set og forstået. Børnenes ideer og nysgerrighed, anses som vigtige bidrag til det pædagogiske arbejde, både når det drejer sig om spontane og om planlagte aktiviteter/situationer. Når vi anerkender og understøtter børnenes interesser eller initiativer, fremmer vi børnenes aktive deltagelse i leg, lærings- og hverdagssituationer i små og store børnefællesskaber.

Det enkelte barn er unikt og har krav på at blive behandlet med respekt og imødekommenhed. Børn er forskellige, udvikler sig i forskelligt tempo og har desuden forskellige livsvilkår, men fælles for alle børn er, at de skal føle sig set, accepteret og værdsat. I Spiloppen værdsætter vi fællesskaber mellem børn og mellem børn og voksne. Vi bestræber os på at skabe fællesskaber, som er rummelige og udviklende. Vi har en øget opmærksomhed på at facilitere og organisere samspil og relationer mellem børnene. I Spiloppen har vi fokus på, at vi vil understøtte det gode børneliv. Vi vil være med til at give vores børn et godt fundament for resten af livet. Det gode børneliv handler for os om at skabe en ramme, hvor børn har tid til at være børn, hvor der er tid til leg, fordybelse, at gå på opdagelse, at undersøge og eksperimentere sammen med kammerater og nærværende voksne. Det gode børneliv understøttes af nærværende og tillidsskabende voksne, som har fokus på at skabe en tryk og imødekommende atmosfære og hverdag for både børn og forældre i Spiloppen. Det er igennem en fokuseret og struktureret indsats, at vi sikrer, at vi kan skabe optimale rammer, således at alle børn trives og udvikler sig, og de kan møde livet med glæde, mod og lyst til at deltage.

▪ **Dannelse og børneperspektiv**

Af Dagtilbudsloven fremgår det af § 7 stk. 4, at *"Dagtilbud skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for og oplevelse med demokrati. Dagtilbud skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund"*.

I Spiloppen bidrager vi til børnenes dannelsesprocesser ved at organisere udviklingsrum, hvor vi fokuserer på børnenes sociale kompetencer og forståelse for deres omverden. Et eksempel er, når vi dagligt afholder samling i børnehaven, hvor vi støtter børnene i at udtrykke deres tanker og erfaringer og støtter dem i at forholde sig til hinanden. Når vi beskæftiger os med børns dannelse er det ikke kun fordi, at vi fokuserer på børnenes trivsel her og nu, men også på længere sigt. Vi ser det som vores opgave at medvirke til at skabe livsduelige unge mennesker. Det er en væsentlig pædagogisk opgave, at medvirke til at give børnene en forståelse og en viden om vores omverden, vores kultur og værdier. En viden og forståelse som kan være en begyndende rettesnor i forhold til, hvordan børnene kan opføre sig hensigtsmæssigt i den verden, som de skal begå sig i. Spiloppen er et godt sted at øve sig, det pædagogiske personale guider, udfordrer og er rollemodeller. Vi beskæftiger os blandt andet med, hvordan man er en god kammerat, hvordan vi kan hjælpe hinanden og hvordan vi løser konflikter. I Spiloppen arbejder vi med vores læreplanstemaer, som sikrer, at vi fx arbejder med kommunikation og sprog, social udvikling etc. Derudover vægter vi at arbejde med temaer, der tillader at vi fordyber os og får vigtige erfaringer og viden om fx miljø, affald og dyreliv. Igennem dialogen med børnene samler vi op på, hvad børnene har udforsket, oplevet og lært, således bestræber vi os på, at vores fælles erfaringer forankrer sig.

▪ **Leg**

I Spiloppen betragter vi legen som grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling. Når børnene leger, suspenderes virkeligheden, børnene skaber et rum eller en verden, som er helt deres egen, et sted hvor alt kan ske. Børnenes fantasi, deres erfaringer, men også deres positioner i forhold til de øvrige børn har betydning for, hvordan legen udvikler sig. Vi sørger for at skabe optimale rammer for, at børnene kan lege og dyrke deres venskaber, men leg er ikke altid god, udviklende og sjov for alle børn. Vi har derfor en opmærksomhed på, at

nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes for, at alle børn kan være med og for, at legen har værdi og er sjov for alle børn.

Vi bestræber os på at skabe et godt legemiljø. Det fysiske legemiljø handler om rummene og indretningen. I vuggestuen fokuserer vi på, at børnene kan skærmes i et trygt miljø og så langsomt introduceres til flere dele af huset. I både vuggestuen og børnehaven er rummene inddelt i forskellige legezoner, der gør det tydeligt for børnene, hvilke lege der med fordel kan leges netop her. Det er vigtigt, at der er nok legetøj i legemiljøerne, fx således at der er nok service til alle deltagere i restaurant-legen i familierummet.

Derudover har vi arbejdet med legemiljøernes fysiske placering i rummet, således at vi har taget hensyn til ganglinjer for på den måde at undgå unødige forstyrrelser af børnenes leg. Vi har desuden indrettet små intime legemiljøer i form af velindrettede depotrum, små huler/legehuse, buskads på legepladsen og andre naturlige gemmesteder, da vi har erfaring for, at alle børn i perioder opsøger små rum, hvor de kan finde glæde, tryghed og nærvær sammen med gode venner, andre gange giver det mulighed for en lille tiltrængt pause eller en sjov gemmeleg.

Et godt legemiljø betyder også, at der skal ryddes op, så rummene fremstår indbydende. Vi øver igen og igen sammen med børnene, at ting skal tilbage på deres plads, når vi er færdige med at bruge dem.

Derudover har børnenes forudsætninger for at "finde på" og "byde ind" i legen også betydning for legens karakter og udvikling. I Spiloppen taler vi om, at vi skal sørge for, at børnene får adgangsbilletter til legen. Når børnene har adgangsbilletter betyder det, at de enten har nogle fælles fortællinger eller erfaringer, som de kan trække på. Det kan desuden betyde, at nogle børn har brug for helt konkrete anvisninger på, hvad eller hvordan de skal gøre. Vi ser, at børn har forskellige behov for understøttelse i legen. Det stiller krav til den voksnes evne til at se og agere på det enkelte barns kompetencer. Samt at den voksne skal være i stand til at flytte sit perspektiv i legen, fx skal den voksne skiftevis være foran, ved siden af eller bag ved barnet/børnene.

Børnene opdeles flere gange ugentligt i små læringsgrupper, hvor der er planlagt en struktureret aktivitet, her er

der desuden fokus på, hvordan børnene bedst muligt kan støttes i at indgå i de små børnefællesskaber.

▪ **Læring**

I Spiloppen skal børnene først og fremmest mærke tryk-
hed, tillid, nærvær samt respekt og omsorg fra det pæda-
gogiske personale. Børnene skal mødes af anerkendende
voksne, som motiverer, understøtter og udfordrer den en-
keltes udviklings- og læringsmuligheder med udgangs-
punkt i det enkelte barns ressourcer og potentialer. De
voksne skal være bevidste omkring deres funktion som
værdifulde rollemodeller for børnene.

Vi tror på, at børnenes leg, nysgerrighed og interesse er
grundlæggende for børnenes mulighed for at tilegne sig
nye kompetencer. Det pædagogiske personale er lydhøre
over for børnenes nysgerrighed, interesser og forskellig-
hed og med afsæt i dette kendskab til det enkelte barn og
børnegruppen kan de således tilrettelægge læringsmiljøer,
som fremmer børnegruppens udvikling og trivsel.

Vi har fokus på at skabe et miljø med masser af leg, for-
dybelse og tid til at undersøge og eksperimentere. Bør-
nene får mulighed for at øve sig ud i en bred vifte af ud-
viklende aktiviteter samt at begå sig i små og store bør-
nefællesskaber. Børnene lærer både i de voksenorganise-
rede aktiviteter såvel som i de spontant opståede situatio-
ner.

I rutinerummet (fx under måltidet eller i garderoben) fri-
gøres børnenes opmærksomhed og energi, i takt med at
deres færdigheder automatiseres, således at de ikke be-
høver at fokusere på, hvad der skal ske - de kender ruti-
nerne, husker gentagelserne og det er på en gang trygt
og forudsigeligt. Børnene har således særligt gode betin-
gelser og forudsætninger for at lære nyt i de hverdagssi-
tuationer, som de kender så godt. Derfor har vi særligt fo-
kus på det læringspotentiale, der findes i dagligdagens ru-
tiner.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

I Spiloppen har vi fokus på at skabe pædagogiske læringsmiljøer gennem hele dagen. Vi er bevidste om, at måden vi organiserer os på, måden vi tilrettelægger hverdagen og måden vi indretter de fysiske rum såvel inde som ude har betydning for, hvilke muligheder vi har for at understøtte børns udvikling, trivsel, læring og dannelse.

Et pædagogisk læringsmiljø kan have mange udtryk. Nogle er etableret af de voksne som koordinerede planlagte aktiviteter, andre læringsmiljøer er spontant opstået af børneinitierede leg, nogle ligger i de faste rutiner, som kan være samlinger, frokost og at øve sig i at tage tøj på i garderoben.

Særligt har vi været optaget af at undersøge den del af læringsmiljøet, som særligt udgøres af samspil og relationer. Det har vi beskæftiget os med, fordi vi ved, at interaktionen mellem børn og voksne er af afgørende betydning i forhold til at skabe god kvalitet og trivsel for børnene. Derudover har vi i forbindelse med Covid-19, gjort os erfaringer med at skabe læringsmiljøer nærmest udelukkende baseret på interaktioner mellem børn og voksne, da de fysiske læringsmiljøer nærmest blev afmonteret fra den ene dag til den anden. Altså kunne vi observere børn, som på trods af en meget forandret hverdag, udviste tydelig tegn på trivsel og tryghed.

Det har bestyrket os i, at det er essentielt for et godt og udviklende pædagogisk læringsmiljø, at det pædagogiske personale møder alle børn med lyd- hørhed, indføling og nærvær, og således skaber gode muligheder for en god

og tryk tilknytning, som er afsæt for, at børnene kan lære, trives, dannes og udvikles. Det pædagogiske personale skal derudover fokusere og reflektere over deres eget engagement, gestik, mimik, kropssprog og tonefald, som er faktorer, der medvirker til og påvirker det pædagogiske læringsmiljø.

Da vi prioriterer, at være nærværende og i børnehøjde, har vi erfaring med at arbejde i små læringsgrupper for således at give børnene mulighed for at indgå i mindre og mere overskuelige børnefællesskaber. I de små læringsgrupper er der mulighed for at arbejde med børnenes forskelligheder, og således understøtte og udvikle det enkelte barns læringspotentiale.

Da alle børnegrupper er dynamiske, er vi bevidste om, at vi skal være i stand til at justere på læringsmiljøet, og tilpasse det til netop den børnegruppe og børnegruppens behov. Vi har erfaring med, at det kan have god effekt at ændre på børnesammensætning og antallet af børn i de enkelte læringsgrupper, når vi vil skabe gode betingelser for læring. Undertiden er det nødvendigt at gøre sig overvejelser om aktiviteterne skal finde sted inden- eller udendørs, i kendte eller nye omgivelser, samtidig med, at den voksne gør sig overvejelser om, hvordan børnenes opmærksomhed kan fastholdes. Vi benytter os af stilladsering – gør dette lettere eller sværere strategier, hvor den voksne må vurdere om den enkelte aktivitet skal have justeret sværhedsgraden for at den pågældende børnegruppe kan motiveres. Vi benytter os desuden af temposkift, igen for at fange og fastholde opmærksomhed. Her kan der være tale om skift i volumen på den voksnes stemme, og at børnene skal bevæge sig hurtigt/langsomt, være lyttende/deltagende osv.

Nedenfor viser et eksempel, hvordan vi helt konkret arbejder med at skabe et læringsmiljø over hele dagen, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Eksempel:

I vores børnehave arbejder vi med det, vi kalder en busmakker, hvor et ældre og mere erfarent barn bliver parret med et yngre barn, som de hjælper, guider og støtter. Det er fx ofte det store barn, der sørger for at det yngre barn holder sin plads i rækken, når børnene skal ind i bussen, ligesom det er naturligt for de ældste børn at hjælpe de små med fx sko eller lynlås.

Det er ofte de voksne, der ud fra deres kendskab til børnene beslutter, hvilke børn, der skal være hinandens makker. Andre gange viser børnene selv med alt tydelighed, at de selv har valgt.

Vi har en pige, der skulle rykke fra vuggestue til børnehaven. Hendes sidste tid i vuggestuen havde været turbulent, og afbrudt i en længere periode grundet Covid-19. Da hun skulle starte i børnehaven var det derfor med ekstra opmærksomhed fra både forældre og personale i hhv. Vuggestue og børnehaven. En af de første dage i børnehaven, var hele gruppen inviteret hjem til fødselsdag hos en af de ældste piger i gruppen. Personalet var forberedt,

og havde aftalt med Far, at de ville ringe, hvis det blev for meget. Fødselsdagen gik fint, og den lille pige fandt tryghed i at kunne få en pause i den klapvogn, de havde taget med. Herefter var det som om der blev knyttet et helt særligt bånd mellem den lille på knap 3 år, og den store pige på 5 år. Den store har hjulpet og støttet og leget med den lille, der omvendt har indtaget børnehaven med stort gå-på-mod og tillid. De voksne i gruppen har allerede besluttet at de to piger bliver busmakkere, når vi efter sommerferien skal i skoven igen.

Ved at personalet har givet plads og set pigernes behov har det skabt muligheder for begge børn ift. at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Refleksion:

Personalet har haft fokus på, at forstærke og understøtte de tegn og signaler den yngste pige har vist, herved har de styrket hendes trivsel, samt givet hende mulighed for at lære, hvordan hendes signaler og behov bliver mødt og anerkendt. Samtidig giver den fine relation til den ældre pige hende mulighed for at udvikle sig og opleve at danne relationer til andre børn, dette giver en basis for, at hun i andre sammenhænge tror på, at de andre børn vil hende det godt, samtidig får hun erfaring med at danne og trives i relationer. Den ældre pige får oplevelsen af at være den kompetente og hjælpsomme, der lærer glæden ved at vise omsorg for og opmærksomhed på andres behov.

Og herunder et eksempel fra vuggestuen, hvor det pædagogiske personale, ved at tolke på det lille vuggestuebarns signaler og derefter italesætter barnets intention, giver barnet en stemme ind i fællesskabet og sørger for deltagermuligheder.

Eksempel:

I vuggestuegruppen har flere børn en bamse med hjemmefra, som for dem er med til at skabe en god overgang fra hjem til vuggestue, samtidig med, at den giver tryghed i løbet af dagen. Sigurd er temmelig ny i vuggestuen, og har egentlig ikke tidligere vist interesse for bamser, hverken hjemme eller i vuggestuen. Sigurd indgår i en læringsgruppe sammen med flere børn, som hver dag har deres bamse med. For nyligt er Sigurd begyndt at udvise interesse for de andre børns bamser. En af pædagogerne lægger mærke til Sigurds glæde ved og interesse for de andres krammedyr, særligt en af bamserne, som Sigurd ofte finder efterladt på gulvet, vækker stor glæde. Pædagogen fortæller Sigurds mor, hvad hun har observeret, og Sigurds mor kan fortælle, at hun har lagt mærke til, at Sigurd er begyndt at medbringe både sin pude og en lille dukke, når han skal spise morgenmad, hvilket han ikke har gjort tidligere. Pædagogen kan fortælle Sigurds mor, at flere børn har en bamse med, men at der også er børn der har en særlig pude, og at også dukkerne er meget efterspurgte. Sigurd har næste morgen en lille bamse med i vuggestue, han viser den stolt frem til pædagogen og de andre børn.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

I Spiloppen har vi mange forskellige måder og fora, hvorpå vi samarbejder med forældrene om børns læring. Helt essentielt og basalt er den daglige dialog mellem forældre og personale. Det gælder i høj grad i det personlige møde ved aflevering og afhentning i institutionen, da det her er muligt at målrette samarbejdet ift. det enkelte barn, men kommunikationen omkring det gruppen er optaget af, og det der er brugt tid på i løbet af dagen foregår via Aula, og giver også forældrene en god indikator for, hvad deres børn er optaget af og øver sig på i institutionen. På den måde har de også hjemme mulighed for at støtte op om det, der aktuelt foregår i institutionen, og særligt ift. vuggestuebørn giver det en unik mulighed for som forældre, at tale ind i det, de ved deres børn har været optagede af.

Ud over den daglige dialog har vi de mere formaliserede fora i form af samtaler og forældremøder. Alle forældre tilbydes en 3 mdr. samtale ved start i både vuggestue og børnehave, herudover er der en overgangssamtale, hvor både personale fra vuggestue og børnehave deltager ved børnehavestart. Endelig er der i børnehaven et tilbud om en årlig konsultation, ligesom vi har vores årlige forældremøde.

Derudover afholder vi samtaler ved behov, det er vores ansvar at sørge for at understøtte en tillidsfuld relation, hvilket vi gør bedst ved at tage initiativ til dialog med forældre, når enten de eller vi har en bekymring for et barn. Vi forsøger altid at have en så åben og ærlig dialog med forældrene omkring deres børns trivsel, udvikling og læring som muligt, da det ud fra vores perspektiv skaber de bedste forudsætninger for et ærligt og konstruktivt samarbejde med forældrene.

Herunder har vi et konkret eksempel på, hvordan et samarbejde begynder og opstår:

Eksempel:

Alice er i gang med at blive kørt ind i vuggestuen. Alice har både sin far og mor med. Alle tre sidder på gulvet sammen med pædagogen og to andre børn. Børnene er tydeligt optaget af at trille med bolde i forskellige farver og størrelser. Pædagogen fortæller om hverdagen, om rutinerne og aktiviteterne, undervejs spørger hun til, hvad Alice godt kan lide, om hvordan det er bedst at trøste og om Alice har behov for at sove lur flere gange om dagen. Både Alices far og mor kommer til at grine, for det med søvn har ikke været helt nemt og de har ikke været helt enige om, hvordan Alice bedst falder i søvn. Pludselig griner alle de tre voksne samtidig, og særligt Alice kigger opmærksomt på sin far og mor og den nye voksen, efter et lille øjeblik er hun igen optaget af boldene.

Refleksion:

For at børn kan trives og udvikles, så er det vigtigt og helt afgørende, at de voksne, som børnene er følelsesmæssigt knyttede til, kan samarbejde med

hinanden. Det er vores erfaring, at alle børn er opmærksomme på og meget modtagelige over for det, der foregår mellem voksne både af en verbal og nonverbal karakter. Derfor er det vores hensigt og ansvar at etablere gode samarbejdsrelationer, som gør det muligt at tale åbent og ærligt om det som er vigtigt for barnet og undertiden familien. Kan vi fra en start skabe en atmosfære, hvor det er tilladt at tale både om det der går let, men også om det som er ømtåleligt eller vanskeligt, vil vi have et fælles udgangspunkt, hvor dialog og åbenhed vil være naturligt i fokus. Der er forskel på, hvordan det foregår, når forældre, børn og pædagoger skal lære hinanden at kende, men skal vi skabe trygge rammer og gode udviklings muligheder for barnet, er det en forudsætning, at det gode samarbejde udvikles og prioriteres.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Undersøgelser viser, at gode læringsmiljøer er af stor betydning for alle børn, og særligt børn i udsatte positioner. Kvalitet i dagtilbud er med til at udligne læringsforskelle, der ellers følger børnene op igennem deres opvækst. Således er der evidens for, at de eksempelvis sproglige forskelle, der er på 3 årige børn, fortsat kan spores ved skolestart således, at de bedste treårige er på niveau med de svageste femårige. En så markant forskel, at det uundgåeligt vil få konsekvenser for den videre indlæring.

Det pædagogiske personale har derfor i tæt samarbejde med andre relevante fagprofessionelle, et stort ansvar for at identificere og støtte børn med forskellige udfordringer og sikre, at alle børn deltager i fællesskabet. Læreplans-temaer og pædagogiske læringsmål skal være relevante for alle børn uanset baggrund, sprog, kultur og traditioner. Børn i udsatte positioner er en sammensat gruppe, hvor nogle er midlertidigt udsat og andre børn er udfordret på en mere permanent basis. Børn i udsatte positioner lærer og udvikler sig i et fagligt kompetent læringsmiljø, og i mødet med en velfunderet pædagogisk faglighed. Kvaliteten i interaktionen mellem barn og voksen er derfor særlig betydningsfuld for børn i udsatte positioner.

Når vi skal understøtte læring hos børn i udsatte positioner, giver det ikke mening at isolere dem fra den øvrige børnegruppe for at gennemføre en særligt planlagt aktivitet. Det handler i langt højere grad om, at de udfordres i det almene børnefællesskab, og herigennem oplever mestring i bl.a. børne- og

voksen initierede lege og aktiviteter. Det er vigtigt, at den voksne har positive forventninger, og at børnene er en betydningsfuld del af børnefællesskabet, samtidig med at deres forældre er tilsvarende betydningsfulde i forældregruppen.

Ind imellem kan det dog være en fordel at give et udsat barn plads og rum til at være i mindre gruppesammenhænge, hvor den voksne i højere grad har mulighed for at arbejde målrettet med barnets specifikke udfordringer. Forudsætningen er en fokuseret opmærksomhed hos det pædagogiske personale og ledelse på alle børns trivsel, læring og udvikling gennem gode læringsmiljøer i såvel de planlagte aktiviteter som i den upåagtede faglighed. Det er vores mål, at vi gennem arbejdet med den pædagogiske læreplan kan understøtte arbejdet med at sikre alle børns deltagelse og læring i fællesskabet.

Eksempel:

Vi er på vores årlige bondegårdstur med de ældste børn i børnehaven og de ældste børn i vuggestuen. Lars "bondemand" taler med børnene om de dyr, vi har set på vores tur rundt på gården. Han spørger børnene, om de har set nogle kæledyr? Fie rækker hurtigt hånden op og nikker, Lars smiler opmuntrende og spørger, hvilke kæledyr har du set? Fie svarer: kæledyr. Flere af de andre børn rækker fingrene i vejret. Der bliver som det første sagt hund, da gårdens venlige hund har fulgt os det meste af turen. I dagene efter bondegårdsturen erfarer vi, at børnene selv sætter lege i gang, hvor omdrejningspunktet er oplevelser fra bondegården. Dialogisk-læsning i børnehaven tager afsæt i bøger om dyr og særligt bliver der talt om kæledyr.

Refleksion:

I eksemplet bliver det pædagogiske personale først og fremmest opmærksomme på, at et og evt. flere børn ikke kender ordet kæledyr og hvad begrebet dækker over. Børns ordforråd påvirkes af deres erfaringsverden, så det er et vigtigt fokus at koble ord sammen med oplevelser, for at børnene således lettere kan tilegne sig et større ordforråd. Ikke alle børn har de samme muligheder eller forudsætninger for at benytte sproget, hvorfor det er det pædagogiske personales opgave, at sikre et læringsmiljø, hvor alle børn får deltagelsesmuligheder. Når personalet tager udgangspunkt i børnenes fælles oplevelser og igangsætter aktiviteter eller lege, som bygger videre på fx bondegårdsturen, så kalder vi det, at børnene får "adgangsbilletter" til legen, de har nemlig en fælles referenceramme, som personalet kan bygge videre på.

Sammenhæng til børnehaveklassen

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

I børnehaven fortsættes arbejdet med at gøre børnene livsduelige og skoleparate. Det er dog ikke tilstrækkeligt, at børnene er skoleparate. Skolen skal også være børneparat og bygge på et tydeligt børneperspektiv, der tager over, hvor vi slipper børnene.

Det er bl.a. også derfor vi værdsætter det tætte samarbejde med indskolingen, der er med til at skabe sammenhæng, hvilket betyder, at vi som dagtilbud har fokus på at styrke børnenes generelle kompetencer for en foranderlig fremtid. Vi arbejder således med at klæde børnene på til en god start i børnehaveklassen ved at understøtte, at børnene udvikler sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed, mod på at forsøge og fejle, bidrage i fællesskaber, samt lære- og virkelyst. Samtidig med at vi støtter børnenes sproglige udvikling, så de er i stand til at udtrykke sig alderssvarende ved skolestart.

Det skoleforberedende arbejde i Spiloppen handler dermed ikke som udgangspunkt om at give børnene mange faglige færdigheder, men i langt højere grad om at styrke børnenes sociale færdigheder, så de kan møde det nye, fordybe sig, være vedholdende, kunne indgå i børnefællesskaber og tage initiativ til at indgå i relationer.

På den måde kommer sammenhænge i forbindelse med overgange til at handle om positive erfaringer med at deltage i fællesskaber, således at børnene kommer med positive forventninger til sociale fællesskaber i skolen, da det er den erfaring, de har med fra deres børnehave. Sammenhænge kommer også til at handle om gode oplevelser med at genkende form- og indholdsmæssige dimensioner fra børnehaven i skolen, samtidig med at barnet i skolen møder nyt og støttes i at håndtere udfordringer og nye situationer, hvor en del synes ukendt.

I Spiloppen glæder alle vores kommende SFO/skole børn sig til at komme i Klubben. I Klubben samles alle de børn, der forventes at skulle starte i SFO/skole i det kommende skoleår, en gang om ugen. Der er særligt fokus på, at skabe et stærkt fællesskab, som er udgangspunktet for at arbejde med de kompetencer og færdigheder, som er særligt væsentlige, når børnene skal lære at begå sig i nye børnefællesskaber og nye sociale kontekster. Vi vægter aktiviteter, hvor børnene øver sig i at samarbejde, hvor vi skærper deres opmærksomhed på, at de ved at hjælpe hinanden, får lettere ved at løse opgaverne og at de kan bidrage forskelligt. Således fokuserer vi også på, at der skal være plads til forskelligheder, at vi skal kunne rumme og give plads til hinanden.

I dette Corona år har vores organisering været særligt udfordret, da vi ikke, som vi ellers har rigtig god erfaring med, har kunnet samle vores ældste børn på tværs af grupperne i vores klub. Vi har derfor organiseret arbejdet med de ældste børn i deres egne grupper, hvilket har betydet, at der har været stor forskel på, hvor mange jævnaldrende, der har været mulighed for at øve sig med. Vi ved erfaringsmæssigt, at flere af vores børn profiterer af, at være sammen med flere jævnaldrende, fordi de således får mulighed for at få nye eller flere relationer på tværs af vores faste grupper. Men i nedenstående konkrete eksempel bliver det alligevel tydeligt, at der er mulighed for læring i det lille børnefællesskab.

Eksempel:

Fire af de ældste piger leger i bålhytten, der diskuteres og forhandles og det er helt tydeligt, at der er meget på spil og at det er vanskeligt at blive enige. Pædagogmedhjælperen Carina har placeret sig tæt på pigerne, da hun har erfaring for, at tonen kan blive hård og ende med eksklusion af særligt en af pigerne, som hurtigt trækker sig, når stemningen bliver dårlig. Carina kan høre, at der forhandles om rollerne i legen, og at der pludselig kun er plads til tre i legen. Carina blander sig, og siger at hun ikke kunne undgå at høre, hvad de

havde talt om, og at hun havde bemærket, at de ikke havde talt pænt til hinanden. Hun gør dem opmærksom på, at den ene pige, Kirstine, ser ked ud af det. De tre andre kigger på Kirstine. Carina spørger dem, om de kan huske, at de har talt om, hvordan man har det, når de andre ikke vil lege med én? To af pigerne nikker og den ene af dem siger, "ja, man bliver ked af det og kan få ondt i maven". Den anden supplerer, "ja og så savner man sin far og mor". Carina nikker og bekræfter pigerne i deres udsagn. Carina siger, "det var ellers en sjov leg I var i gang med, der var en mor og to babyer. Hvem mon der mere kunne være brug for?" Alle fire piger kommer med forslag til, hvem det kunne være; en mormor, en storesøster...

Refleksion:

Det er et væsentligt fokus i klubben at arbejde med, at børnene får sat ord på følelser og at de samtidig øver sig i at genkende dem hos andre. Vi taler og læser om følelser, men prøver også at være så konkrete som muligt, ved fx at undersøge, hvordan en følelse kan mærkes. Således bliver følelser mere genkendelige og til at handle på. Langsomt bliver børnene opmærksomme på, hvad deres handlinger kan gøre og hvad de betyder for andre mennesker.

Det pædagogiske personale skal have blik for, hvad der er på spil i den enkelte børnegruppe, samtidig skal de være bevidste om, at det er en vigtig opgave at være med til at indlede samspil, organisere og give vejledning. Det er ofte i legen, at børn øver sig på at forstå andre menneskers tanker, følelser og handlinger, derfor fokuserer vi på, at støtte alle børn i at have adgang til at deltage i udviklende legerelationer.

Fra januar 2021 og frem til udgangen af april 21 har vi haft en organisering, hvor alle vores kommende skolebørn, hver dag har været samlet i vores Naturafdeling. Dette har givet helt særlige muligheder, for at kunne øve sig i sociale sammenhænge med jævnaldrende børn, og har samtidig været med til at kompensere for det klubforløb, der fra august til jul blev så meget anderledes end vi havde forestillet os.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Der er for os at se mange læringsmuligheder for børnene, når vi inddrager lokalsamfundet, vi benytter os gerne af de tilbud vi får eller selv opsøger, dog ville der være potentiale i, at blive endog mere opsøgende.

Nedenfor har vi oplistet mange af de muligheder og tilbud, som vi benytter os af:

- Samarbejde med musikmuseet
- Besøg i Byoasen på Nørrebro
- Lokale legepladser
- Zoo, både med vores zookort og på den anden side af hegnet, når vi er i Frederiksberg have
- Gør brug af forskellige kulturtilbud på Frederiksberg
- Gør brug af tilbud fra naturvejlederen
- Ture i Landbohøjskoens have
- Bibliotekerne og deres tilbud
- Julegudstjeneste i St. Thomas kirke
- Vi samarbejder med de lokale folkeskoler, når vi modtager erhvervspraktikanter

- Vi lader os gerne invitere på besøg på forældres arbejdspladser og har bl.a. været på Statens Museum for Kunst og på Bispebjerg hospital
  - Vi har gjort brug af Besøgsbedsteordningen
-

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Børnemiljøet udgøres af det fysiske, psykiske og æstetiske miljø i daginstitutionen. Det fysiske børnemiljø handler om de fysiske rammer indendørs og udendørs, herunder sikkerheds- og sundhedsmæssige forhold som indretning, hygiejne og materialevalg. Det psykiske børnemiljø drejer sig om, hvordan børnene trives med hinanden og de voksne. Det handler om dynamik og sociale kompetencer i børnegruppen, og kan knyttes til begreber som fællesskab, venskab og tryghed. Det æstetiske miljø har indflydelse på, hvordan omgivelserne påvirker børnene i dagligdagen. Et motiverende æstetisk miljø giver børnene positive og udfordrende sanseoplevelser, og har betydning for, om børnene finder dagtilbuddet inspirerende.

Først og fremmest skal vores børnemiljø i Spiloppen være trygt, varmt og anerkendende, vi insisterer på, at vi skal tale ordentligt med og om hinanden, dette gælder både for børn og voksne. Når børnene føler sig trygge og mødt, tør de lettere give udtryk for følelser og behov.

Vi har indrettet små lege – og læringsmiljøer, som tydeligt indikerer en ramme og et mulighedsrum, således kan det fysiske miljø medvirke til at støtte og guide børnene i fordybelse og leg. Vi vil fremadrettet lade os inspirere af de læringsmiljøer, som fungerer bedst, når vi skal indrette os på ny. I 2021 er det børnehavens motorikrum som skal nytænkes.

Flere børn har i løbet af dagen behov for at kunne trække sig lidt fra de større børnefællesskaber for at finde ro og overskuelighed, her er de små og tydelige lege-zoner/legemiljøer særligt gode. En legezone kan også skabes ved, at de voksne stiller udvalgt legetøj frem på et bord eller i en krog, således kan børnene lettere blive inspireret og støttet i at vælge, hvor og med hvad de vil lege. Vi kalder det at klæde rummet på.

Eksempel:

Alice er ved at gøre klar til eftermiddagsmad i vuggestuen, hun dæmper lyset og sætter noget rolig musik på, derudover placerer hun små glas med elektriske lys på bordene, som børnene har malet på. Alice taler stille og med en lav stemme til børnene, der lige er vågnet. Flere børn sidder allerede ved bordet og er i gang med at spise. Der er en god og rolig stemning.

Refleksion:

Det er vores erfaring, at man kan slå en grundstemning an med ganske få virkemidler. Fx oplever vi, at når vi dæmper belysningen og taler stille, så appellerer det til ro og fordybelse. Det er en god atmosfære at vågne til og den giver ro til at langsomt at komme tilbage fra sin lur og genoptage dagen uden at alle sanser bliver bombarderet. Samtidig er det af stor betydning for børnene, når det er deres egne udtryk, der pynter på bordet. Det er altid værd at tale om, hvem der har malet og vi kan være med til at sætte ord på børnenes oplevelser og glæde ved at have præsteret pynt til bordet.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Barnets alsidige personlige udvikling handler om, at det enkelte barn skal erfare, at det har værdi i sig selv, det skal opleve at blive set, holdt af og værdsat, at det er godt nok, som det er. Vi skal som fagligt professionelle nærværende voksne have blik for, at barnet har etableret stabile og trygge relationer til omsorgspersoner, at barnet mødes af voksne, som er sensitive over for barnets udtryk, behov og intentioner.

Barnet skal lære at håndtere mange modsatrettede følelser som fx lyst og ulyst, glæde og vrede, dette sker gradvist ved, at barnet får et nuanceret kendskab til sig selv, og at det

føler sig set og imødekommet af de voksne, som kan hjælpe med at sætte ord på det, som barnet føler og oplever.

Eksempel:

Det lille vuggestuebarn introduceres langsomt til børnefællesskaberne i vuggestuen. Der er fokus på at skabe en tryk overgang fra hjem til vuggestue. I den første tid holdes barnet primært på stuen, hvor det i et roligt tempo kan vænne sig til de nye omgivelser. I den kommende tid introduceres barnet til håndvasken på badeværelset, hvor det for det meste er sjovt at få vasket hænder, til nabostuen og til flere børn og voksne, til legepladsen og med tiden vurderer de voksne, hvornår det kunne være relevant at besøge børnehaven. Barnet får tid til at blive tryk ved de nye relationer og genkende de faste rammer. Når barnet er trykt, tør det gå på opdagelse selv. Det er vores erfaring, at hvert barn har sin måde og sit tempo at udforske sine omgivelser på, de voksne skal respektere denne forskellighed og understøtte barnets initiativer.

Eksempel:

De voksne møder barnets udtryk og viser barnet, at de genkender og forstår følelsen eller hensigten. De hjælper med at sætte ord på og anerkender barnets udtryk. Hvis barnet fx udtrykker et behov for at ville have mere at drikke, støttes barnet i at bede om kanden med mælk og får hjælp til at hælde op, hvis det er nødvendigt. Hvis barnet udtrykker, at det vil have Jens' traktor, skal den voksne vise barnet, at hun forstår dets hensigt, men hun skal samtidig hjælpe barnet med at forstå det andet barns følelser og behov og give barnet tid til at regulere sine følelser.

Eksempel:

De voksne hjælper barnet med at sætte ord på egne og andres følelser og hensigter. Særligt i de tilrettelagte legesituationer kan den voksne være med på sidelinjen og hjælpe barnet med at give udtryk for eller sætte ord på det, som barnet gerne vil udtrykke. Det kan desuden være hensigtsmæssigt, at den voksne hjælper barnet med at aflæse kammeraterne, - tror du, at han kunne lide det? - hør hvor de griner, de har det sjovt.

Eksempel:

Vores hverdag i Spiloppen er præget af mange rutinesituationer, det kan lyde kedeligt, men for os er rutinesituationer forbundet med et stort læringspotentiale. En rutinesituation er kendetegnet ved, at både børn og voksne ved, hvad der skal ske og hvad der forventes, det betyder for børnene, at de ikke skal bruge deres energi på at regne ud, hvad der skal til at ske, men de kan bruge energien på at øve sig i at dække bord, tage strømper på eller samtale under måltidet om, hvis far der er stærkest. Det er vigtigt at huske på, at det vi voksne anser som praktiske rutineprægede opgaver, er læringspotentialer for børn. Det betyder meget for barnets personlige udvikling, når de deltager og får en oplevelse af at kunne bidrage til fællesskabet.

Eksempel:

Under måltidet i både børnehaven og i vuggestuen opfordres børnene til at hælde op, øse op og endda tørre op, hvis uheldet er ude. Det pædagogiske personale tilskynder også børnene til at hjælpe hinanden, fx kan du hjælpe Josef med at hælde vand op eller kan du række tomaterne videre til Anni.

Eksempel:

Når vi dækker bord, dækker vi op med kniv og gaffel, men vi anerkender, at ikke alle børn mestrer brugen af kniv og gaffel, men ved at se andre og have mulighed for at afprøve, bliver børnene fortrolige med brugen.

Eksempel:

I garderoben støttes børnene i at tage tøj på selv, de opfordres også til at hjælpe hinanden. Men det sker at selv et af de ældre børn, kan have en dag, som er særlig vanskelig, det kan være, at barnet savner sin far og mor eller at barnet har haft en konflikt med sin gode ven, i de situationer er der behov for en voksen, som kan tage barnet på skødet og måske endda hjælpe med tøjet, sørge for at barnet får nærvær og masser kropskontakt. Det er vigtigt, at barnet føler sig både set og forstået, og at den voksne imødekommer, at der ikke er det samme overskud til at honorere krav, som der almindeligvis er.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

I Spiloppen forstår vi social udvikling som evnen til at kunne aflæse og forstå regler for samvær, at kunne give rum til andre – og til sig selv, og at kunne sætte ord på oplevelser og følelser på en måde, så de bliver tydelige for andre.

Ved starten i vuggestuen er udgangspunktet for barnets sociale udvikling knyttet til samspillet med den voksne. Barnet har brug for, at det er den voksne der sætter ord på og med sit kropssprog og sin stemme forstærker barnets initiativer. I samspillet kan den voksne have fokus på at skabe muligheder for, at børnene kan deltage i sociale fællesskaber, hvor der således også bliver muligt at få opmærksomhed på og relationer til de øvrige børn.

Eksempel:

Dialogisk læsning indgår som en fast aktivitet i alle vuggestuegrupper, aktiviteten giver mulighed for at tale om følelser, handlinger og hverdagssituationer, som for eksempel, hvad der sker, når sutten er blevet væk. Den voksne understøtter det verbale sprog med et tydeligt og levende kropssprog. De kendte temaer, som fx sutten der blev væk, skaber en fælles retning, en form for fællesskab.

Social udvikling sker ved at være med dér, hvor det sker. Det gælder om at kunne indgå i både store og små børnefællesskaber, at være med til at lege og udforske verden, samt at kunne indgå i positive relationer til både børn og voksne.

Det meste af børnenes sociale liv udspiller sig i dagtilbuddet, og dermed foregår en stor del af børnenes sociale udvikling også her. I Spiloppen arbejder vi særligt med børnenes relationer til hinanden og i den forbindelse har vi særligt fokus på børnenes deltagelsesmuligheder i både de små og store læringsfællesskaber.

Eksempel:

Når vi arbejder i små læringsgrupper, sikrer vi kontinuiteten i voksen/barn og barn/barn relationerne. Vi kan således arbejde med kvaliteten af relationerne, når der er en vis grad af forudsigelighed i barnets nærmeste relationer.

Når børnene leger i små eller store børnefællesskaber, er den voksne aktivt deltagende og kan italesætte og opfordre til at inkludere flere i legen. Den voksne kan desuden støtte et barn i at få adgang til en leg eller et fællesskab, hvis barnet ikke selv har let ved at etablere kontakt til de andre børn.

Børn udvikler sociale kompetencer gennem legen og gennem samværet med andre børn. Og det er ligeledes gennem leg og samvær, at barnet får en spirende forståelse af verden og de sociale spilleregler. Når børn leger bearbejder de følelser og oplevelser, men de gør sig samtidig erfaringer med hverdagslivet, da samme situationer leges igen og igen alt afhængigt af, hvad børnene er optaget af, eller hvad de har oplevet.

Eksempel:

Når børn leger far, mor og børn i familierummet, eksperimenterer de med deres egen og forældrenes rolle i familien. De kendte situationer udspiller sig, far går på arbejde, lillesøster skal sove, storebror skal i skole, alt sammen medvirker til at kunne "begribe" sig selv og den verden, som børnene er en del af.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

I Spiloppen har vi fokus på, at barnets sproglige kompetencer har betydning for barnets muligheder for at udtrykke meninger, følelser og behov. Et godt sprog er fundamentet for, at barnet kan begå sig i sociale sammenhænge, sproget er et redskab til at forstå sig selv og andre. Har barnet et rigt og nuanceret sprog, kan det lettere skabe kontakt til andre og indgå i samtaler med andre børn og voksne. Barnet skal lære at udtrykke sig både verbalt og non-verbalt, og igennem leg med sproget får barnet mulighed for at eksperimentere med forskellige udtryksformer. Vi arbejder målrettet med dialogisk læsning i både børnehave og vuggestue, her introduceres rim, remser og historier, som barnet kan relatere til, barnet inddrages aktivt og får selv mulighed for at fortælle. Vi har fokus på, at vi igennem dialogisk læsning får et indtryk og skaber et udtryk. Derfor vil vores dialogiske læsning ofte være fulgt af en kreativ eller fysisk aktivitet, der er i tråd med det læste.

Eksempel:

I de små læringsgrupper arbejdes der fast med dialogisk læsning, her involveres børnene så de skiftevis er aktive og lyttende. Der arbejdes med et overordnet tema, og den voksne har på forhånd udvalgt særlige fokusord. Metoden sikrer, at der er mange gentagelser, så børnene får mulighed for selv aktivt at bruge sproget. Arbejdet med fokusord sikrer, at vi udvider børnenes ordforråd, ved dels at arbejde med børnenes forståelse af det pågældende

ord, dels deres konkrete brug af ordet. Arbejdet med fokusord er et led i personalets indsats med kontinuerligt at forære børnene byggesten til et nuanceret og levende sprog.

I børnehaven arbejdes der bevidst med, at det overordnede tema er gennemgående i forskellige aktiviteter, således kan børnene opnå en nuanceret forståelse af fx de fagudtryk, der knytter sig til det overordnede tema.

Eksempel:

I vuggestuen læser vi små pege og billedbøger med de mindste af børnene, her er der fokus på, at børnene opnår en begyndende forståelse for at kunne forbinde bestemte lyde med bestemte ting, fx at koen siger muh. De voksne sørger for at gentage de ord børnene siger, her benyttes indirekte korrektioner, således at børnene gentagne gange præsenteres for, og hører den korrekte udtale af ordet.

Eksempel:

Vi er meget opmærksomme på, at hverdagens rutinerum danner gode rammer for børns læring. Når børn foretager handlinger, der er automatiserede, kan de lettere koncentrere sig om at øve sig på nye færdigheder, der er mere udfordrende. Under måltidet i vuggestuen arbejder vi med at sætte flere ord på børnenes handlinger og intentioner. Vi præsenterer maden, og inddrager børnene i en dialog om, hvad de kan lide at spise, om maden smager surt eller sødt, eller om det er noget vi har smagt før. Vi opfordrer det lidt ældre vuggestuebarn til fx at hjælpe sin sidemand, og selv de mindste børn er i stand til at række kanden videre, hvis den ikke er for tung.

Eksempel:

Vi prioriterer at lege med lyde og ord, her er følgende bøger populære fx Halfdan Rasmussens ABC, Mustafas kiosk eller Lotte Sallings bøger. Børnene bliver som regel motiveret af de sjove og fjollede rim og remser, og gennem leg med ordene bliver børnenes opmærksomhed på, når noget rimer vakt. De voksne understøtter, at børnene leger videre med ordene i andre sammenhænge, og der er fokus på, hvornår noget rimer eller bare lyder sjovt.

Eksempel:

I børnehaven bruger vi sproget til at udforske med. Hvornår levede der dinosaurer, og var de alle sammen kødædende? Vi er bevidste om, at det ikke er den voksnes opgave at give alle svarene, men derimod at undre sig sammen med barnet eller gruppen. Den voksne skal inddrage barnet i, hvordan vi kan blive klogere på det, vi gerne vil undersøge, hvor vi kan få viden? Vi har løbende de sidste år skaffet flere fagbøger, der kan benyttes som opslagsværker, da vi sammen øver os i at bruge iPad'en mindre, når vi søger ny viden. Barnet skal i stedet have mulighed for at forestille sig, fantasere og bruge logik for at finde svar. På den måde øver vi sammen med børnene en mere undersøgende, undrende og udforskende tilgang til det at erhverve ny viden.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations-dannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

I Spiloppen er bevægelse en del af barnets hverdag. Gennem arbejdet med krop og bevægelse bliver barnet opmærksom på egne og andres kropslige reaktioner. Barnet lærer om kroppens styrker og muligheder, men også om kroppens begrænsninger. Barnet lærer desuden at forstå og respektere egne og andres grænser. Barnets kropslige kompetencer og erfaringer spiller en rolle for, hvordan barnet oplever sig selv. Derudover påvirker fysisk aktivitet barnets evne til at tænke logisk, dets rumopfattelse og evnen til at løse problemer. Vi tilrettelægger vores hverdag således, at barnet inspireres til at bevæge sig på forskellige måder både indendørs og udendørs. Det er vigtigt, at barnet oplever glæden ved at bruge kroppen i både friere lege og i mere planlagte aktiviteter. I vores naturafdeling har vi mulighed for at give barnet andre udfordringer end hjemme i Spiloppen, vi klatrer i træer, laver bål, tager på heldagsture med madpakker, og udnytter alle de muligheder en stor og kuiperet grund giver os. Sanserne bliver desuden stimuleret ved, at vi er ude i alt slags vejr og mærker, smager på og lugter til naturen.

Eksempel:

Når vi har fokus på, at barnet skal opnå viden om sin krops muligheder og begrænsninger, er det fordi, vi ved, at barnet således får et kendskab til sin krop og på den måde udvikler kropsbevidsthed. På legepladsen er vi bevidste om, at turen op til rutsjebanen kan være lang og sej for nogle, men vi støtter barnet i dets forsøg og guider og vejleder barnet i, hvordan det fx er mest hensigtsmæssigt at placere sine fødder. Vi ved, at barnet skal igennem mange gentagelser for, at bevægelser bliver automatiserede.

Eksempel:

Der er en sammenhæng mellem det at lære sine egne grænser at kende og det at blive bevidst om andres grænser. Derfor er vi opmærksomme på barnets reaktioner, når det prøver kræfter med fysisk aktivitet. Vi spejler fx barnets reaktion og sætter ord på, når vi kan se, at nu er barnet kommet højere op, end det føler sig helt tryk ved, eller at den gode vens omfavelse bliver ved alt for længe. Vi anerkender barnets reaktion eller sproglige tilkendegivelse og støtter barnet i at sige til og fra.

Eksempel:

Når vi arbejder med, at barnet skal blive selvhjulpent kræver det tålmodighed og mange gentagelser. Under måltidet prioriterer vi fx, at barnet øver sig i at hælde med den lille glaskande. For barnet er det en stor udfordring at balancere kanden, vurdere med hvor meget kraft, der skal hældes, og hvornår der skal stoppes. Hvis uheldet er ude og barnet spilder, så er det en del af processen, og barnet hjælper med at tørre op igen. Barnet har som regel en lyst og nysgerrighed på fysiske aktiviteter, særligt når barnet oplever, at aktiviteten er

meningsfuld. En meningsfuld aktivitet er fx, når vi rydder op efter måltidet, tallerkenen og kruset skal placeres på rullebordet og hagesmækken skal placeres i vasketøjskurven. Her foregår en aktivitet, som implicerer hele gruppen, barnet vil gerne gøre som de andre og være en del af fællesskabet.

Eksempel:

Når vi har fokus på, at barnet skal opnå viden om sin krops muligheder og begrænsninger, er det fordi vi ved, at barnet således får et kendskab til sin krop og på den måde udvikler kropsbevidsthed. I de små læringsgrupper laver vi øvelser med børnehavebørnene, hvor de får erfaringer med, hvordan kroppen reagerer, når den har været udsat for hård intensitet. Fx skal barnet løbe alt hvad det kan og derefter mærke efter, hvad der skete. Barnet kan konstatere, at hjertet slår hårdt, at benene blev helt tunge, og det blev helt forpustet. Når aktiviteten foregår i en gruppe, bliver det også tydeligt for barnet, at der også sker noget med de øvrige børns kroppe.

Eksempel:

Der er en sammenhæng mellem det at lære sine egne grænser at kende, og det at blive bevidst om andres grænser. Derfor er vi opmærksomme på barnets reaktioner, når det prøver kræfter med fysisk aktivitet. Fysisk aktivitet er også, når vi laver yoga og afspænder kroppen og mærker, hvordan kroppen har det, når den er helt i ro. Vi laver øvelser, hvor vi skiftevis giver hinanden massage og vi siger, når det er rart og når det ikke er det længere. Hvis barnet ikke vil deltage og hellere vil kigge på, bliver det respekteret. Barnet har netop vist en grænse i forhold til, hvad det ønsker at være med til. Vi gentager altid aktiviteterne, for det kan være, at nogle børn har brug for at se tingene lidt på afstand, inden de får lyst til at deltage.

Eksempel:

Når vi arbejder med at barnet skal blive selvhjulpent kræver det tålmodighed og mange gentagelser. De voksne opfordrer og giver barnet plads til at øve sig. Barnet inddrages i de praktiske gøremål gerne i samarbejde med kammerater fra gruppen. I garderoben har vi fokus på, at børnene øver sig i at tage tøj af og på. Børnene opfordres til at hjælpe hinanden, det er både en succes for barnet, der hjælper et andet barn, men det er også en inkluderende handling, at en kammerat hjælper med overtøjet, så barnet hurtigere kan komme ud og lege.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

I Spiloppen har vi fokus på, at introducere børnene til oplevelser i og med naturen. Vi er i naturen både på legepladsen, i vores nærområde og i vores naturafdeling i Værløse og derudover sørger vi for at bringe naturen og dens materialer og dyr indenfor. På den måde giver vi barnet mulighed for at lære både i naturen og om naturen. Vi er meget opmærksomme på også at inddrage naturfænomener, hvor barnets undren bringes i spil. Hvad sker der, hvis det ny-såede frø ikke får vand og lys? Og hvad vejer mest – en stor fjer eller en lille sten? Med udgangspunkt i barnets nysgerrighed og undren, observerer og undersøger vi i fællesskab, vi er sammen om at opsøge viden og forståelse for sammenhænge i naturen. F.eks. har vi undersøgt, hvad der skal til for at få vores kartofler til at spire efter de er lagt i jorden, eller hvordan blade ser ud i forskellige stadier.

For at give barnet den bedste indsigt i naturen arbejder vi både med barnets natur-erfaring – møde mange forskellige former for natur, natur-forståelse – får viden om naturen og natursammenhænge og natur-etik – respekt og ansvarlighed over for naturen/miljøet.

Eksempel:

Når vi rydder op sammen med børnene, så inddrager vi børnene og viser dem, hvordan de kan være med til at sortere legetøjet, fx at duplo skal være i kassen med et billede af duplo og dyrene i kassen med et billede af dyrene. Når vi har dialogisk læsning i de små læringsgrupper taler vi om størrelser og længder, fx er det lettere at være under bordet, når man er lille end når man

er stor, men det er lettere at nå bamsen på hylden, når man er lige så høj som den voksne.

Eksempel:

I de små læringsgrupper leger vi med vand og sand, vi fylder i og hælder ud og mærker og sanser fornemmelsen af fx sand mellem fingrene. Når vi går på legepladsen mærker vi blæsten i ansigtet eller regnen på hænderne eller tungen. Vi undrer os over, hvordan træerne svajer, når det blæser. Vi inddrager børnene, når vi rydder op og taler om, hvad der er tungt at løfte, og hvad der er let.

Eksempel:

Når vi har dialogisk læsning læser og taler vi om vejret og årstiderne. Vi taler om forskellen på varmt og koldt vejr. Vi taler om, hvordan der ser ud på legepladsen, på de forskellige årstider og vigtigst, så er vi på legepladsen i alle slags vejr på alle årstider. Vi samler og sparker i blade, når det er efterår. Vi tramper i vandpytter i regnvejr og hælder og øser med både kander og spande. Undertiden skal der endda skiftes tøj, når vi kommer ind, for så erfarer vi, hvad der sker, når det regner rigtig meget, eller når vandpytten var dyb.

Eksempel:

Vi igangsætter aktiviteter, hvor vi forholder os til forskellige former og mønstre, vi øver os i at benævne og kende forskel på fx en trekant og en firkant. Vi øver os desuden i at tegne forskellige former og mønstre. Vi tæller kopper og tallerkner, når der skal dækkes bord inden frokost. Her arbejder vi med den helt tidlige forståelse af tal og mængder, fx når der er 21 børn, så skal der også være 21 tallerkner og 21 kopper.

Eksempel:

Når vi arbejder i de små læringsgrupper har vi fokus på, at barnet skal have mulighed for at undersøge, observere og stille spørgsmål sammen med den voksne. Vi inddrager redskaber og instrumenter, således at vi kan udforske og blive klogere sammen. Vi bruger fx en vægt, et målebånd, et mikroskop som kan forbindes med vores iPad, fiskenet og forstørrelsesglas. Desuden læser vi bøger, fordi de kan give os svar på noget af det, som vi ikke ved i forvejen. Vi bruger understøttende programmer på iPad`en, således at vi kan dokumentere og se, at vores karse vokser.

Eksempel:

I de små læringsgrupper arbejder vi tematisk, vi undersøger fx hvad fugle lever af, hvor de bor i naturen, vi lærer om fødekæden, og måske lærer vi endda både at høre og se, at der er forskel på en solsort og en krage. Vi op søger viden sammen, vi læser bøger, søger viden på iPad`en og går på opdagelse i naturen med forstørrelsesglas for at se, om vi kan blive klogere. Vi er rollemodeller for barnet og vægter, at barnet oplever, at de voksne viser re-

spekt for naturen og trives med og nyder at opholde sig i naturen. Vi dokumenterer vores erfaringer således, at barnet og forældrene kan tale videre om barnets oplevelser og læring, og på den måde kan barnet lære mere om sin egen families værdier og natursyn.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Kultur er en måde at forstå sig selv og sin omverden på. Jo flere kulturelle udtryk barnet møder i sin opvækst, jo bredere bliver barnets syn på verden, på andre mennesker og på sig selv. Vi tager udgangspunkt i mangfoldighed som en grundlæggende værdi, og vil således være med til at udvikle barnets tolerance for forskellighed. Vi ønsker at præsentere barnet for de værdier, der er i vores sociale omgangsformer. Det er sociale normer og værdier, hvor de voksne er rollemodeller og giver barnet mulighed for at øve sig i fællesskaberne i Spiloppen. For os handler det at arbejde med kulturelle udtryksformer og værdier også om, at barnet bliver præsenteret for æstetiske oplevelser og får erfaringer med at skabe og udtrykke sig kunstnerisk.

Eksempel:

Barnet introduceres til forskellige måder at udtrykke sig på. Vi danser, vi maler, vi dyrker yoga og synger. I vuggestuen har vi fokus på, at barnet får erfaringer med at bevæge sig sammen med gruppen, hvordan føles det, når vi er flere, der bevæger os sammen? Barnet får erfaringer med, at der er mange måder at deltage på, at vi inspirerer hinanden. Vi præsenterer barnet for forskellige materialer og farver, og barnet får de helt tidlige erfaringer med at skabe og konstruere. I vuggestuen har vi erfaring med, at det for nogle børn kan tage ekstra tid, at bevæge sig ud i noget nyt og ukendt. Vi introducerer derfor den sammen aktivitet flere gange og accepterer, at barnet måske kun vil kigge på de første gange.

Eksempel:

Vi har fokus på, at fastholde Spiloppens traditioner og festliggøre de danske højtider. Vi er opmærksomme på at give børnene erfaringer og viden om vores traditioner og værdier. Vi arrangerer julefrokoster, arrangerer fastelavn, hvor både børn og voksne er klædt ud og slår katten af tønden. Vi klipper og klistrer både i forbindelse med jul og påske. Alle disse særlige øjeblikke forsøger vi at fastholde enten digitalt eller på placher, som børnene kan se i deres hverdag. Dét at vi sammen kan tale om vores fælles oplevelser giver børnene mulighed for at træne hukommelse, sprog og for at opleve sig som en del af fællesskabet.

Eksempel:

I vuggestuen arbejder vi med barnets tilhørsforhold. For de mindste børn handler det mest om at forstå og erfare, at også de andre børn har en far og en mor og måske endda en bror eller søster. Senere bliver børnene optaget af de forskelle, som de kan se, at der er på en dreng og en pige, at nogle er lyse og nogle er mørke i huden. De voksne benytter både de små læringsgrupper og den fokuserede dialogiske læsning til at sætte flere ord eller billeder på børnenes nysgerrighed.

Eksempel:

I børnehaven har vi fokus på, at barnet får en bred erfaring med at opleve forskellige udtryksformer. Vi ser teater, og vi laver teater. Vi lytter til både dansk og udenlandsk musik, vi gør os erfaringer med at frembringe lyd og musik selv. Vi øver os på at frembringe mindst mulig lyd og derefter masser af lyd. Sammen med barnet arbejder vi med at skabe kulturelle udtryk, vi præsenterer barnet for mange forskellige materialer og i nogle aktiviteter vil der være en fast ramme og teknikker, som vi mener er værdifulde for barnet at kende til. Vi præsenterer barnet for forskellige måder at udtrykke sig kropsligt. Vi danser, laver rytmik, dyrker yoga og leger bevægelses- og sanglege.

Eksempel:

Særligt for børnehaven gælder det, at vi går på mange fødselsdagsbesøg i private hjem, her oplever børnene også forskellige kulturelle udtryk. Vi arbejder i den forbindelse med, hvad det vil sige at være gæst, og hvad der er god opførsel, når man går på besøg hos andre.

Eksempel:

I børnehaven præsenterer vi børnene for forskellige kulturer og lande, vi kigger på landkort, og på Ipad'en udforsker vi, hvor langt der mon er til feriedestinationer eller hjemlande, vi ser på flag, snakker om mad, taler om forskellige måder at leve på, hører udenlandsk musik og vi taler om, at der findes

andre sprog end dansk. Børnenes egne erfaringer inddrages. Vi har haft succes med at invitere forældre ned i Spiloppen og fortælle om fjerne rejsemål eller andre kulturer. Vi læser relevant faglitteratur, tager på biblioteket og tager gerne på besøg i børnenes hjem, dette sker ofte i forbindelse med fx fødselsdagsbesøg.

Arbejdet med den pædagogiske læreplan

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.”

”Med evalueringskultur i dagtilbuddet forstås, at lederen har ansvar for, at det pædagogiske personale og ledelsen løbende forholder sig reflektivt til, hvordan de pædagogiske læringsmiljøer understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

I Spiloppen har vi de sidste to år særligt haft fokus på:

- Hvordan det pædagogiske personale sikrer, at alle børn får deltagelsesmuligheder og erfaringer med leg. Kort fortalt handler det om, hvordan vi i dagtilbud kan skabe et godt legemiljø, hvor det pædagogiske personale kan understøtte legen gennem nærvær og involvering.

I Spiloppen har vi udviklet en evalueringsmetode, som med afsæt i vores konkrete praksis er omdrejningspunkt for refleksion og drøftelser. Nedenfor har vi indsat samtlige punkter som indgår i evalueringsprocessen:

1. Vi vælger i samarbejde med pædagogisk forum, hvad vi skal have fokus på – hvor vi vil sætte luppen. Det kan f.eks være områder/tidspunkter i løbet af dagen, som vi oplever, som værende

udfordrende eller som vi ønsker at undersøge og give større opmærksomhed.

2. På et p-møde efterfølgende afholder vi (ledelsen), et for emnet relevant, fagligt teoretisk oplæg.
3. Herefter filmer vi (souschef eller leder) i alle grupper med målrettet opmærksomhed på det udvalgte fokusområde
4. På et personalemøde ser de enkelte grupper filmoptagelserne og udfylder individuelt et refleksionsskema.
5. På baggrund af refleksionsskemaer og fælles drøftelse/sparring justeres praksis.
6. Efter at have arbejdet med den justerede praksis i en periode gentages pkt. 3
7. Herefter ser gruppen den nye film sammen og udfylder igen et refleksionsskema.
8. I plenum uddrager vi fælles læring og retning for det fremtidige arbejde. (justerer læreplanen).

Vi igangsatte arbejdet med den nye styrkede læreplan i januar 2018 på en pædagogisk dag for hele personalegruppen. Vi havde inviteret Dorthe Filtenborg, som præsenterede os for nogle af de tanker, der lå til grund for indholdet i den nye styrkede læreplan.

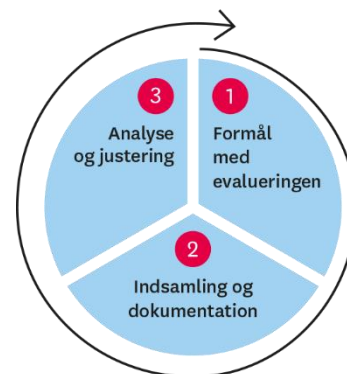
- På de fleste p-møder har vi arbejdet med materialet fra EMU og har løbende indsamlet personalets refleksioner, og er i fællesskab kommet frem til, hvad der essentielt i Spiloppens pædagogiske grundlag.
- Vi har de sidste år haft fælles faglige og teoretiske oplæg fra både eksterne og interne oplægsholdere.
- Vi har inddraget vores forældrebestyrelse i, hvordan vi har arbejdet med materialet fra EMU. Således har vores forældre fået kendskab til indholdet og har kunnet bidrage konstruktivt til helt konkrete initiativer og ideer.

- Vi har prioriteret at kompetenceudvikle pædagoger i samarbejde med KP, hvor de har gennemført udvalgte moduler på diplomuddannelsen med relevans for vores læreplanstemaer.

Evaluering og dokumentation af elementer i det pædagogiske læringsmiljø

”Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.

Som led i at kunne evaluere sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse kan der fokuseres på elementer i det pædagogiske læringsmiljø. På den ene side fx, hvordan børnesynet, børneperspektivet og arbejdet med dannelse kommer til udtryk i det daglige pædagogiske arbejde, og på den anden side eksempelvis:

- Børnegruppens trivsel og læring
- Børn i udsatte positioners trivsel og læring
- Tosprogede børns trivsel og læring
- Det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Fokus på enkelte elementer kan bidrage til at kvalificere evalueringen af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 51

Formålet med den evaluering vi har lavet var at undersøge børnenes deltagelsesmuligheder og erfaringer med leg., vi havde en række formodninger vi ønskede at få belyst.

- Børnenes leg kan være i risiko for forstyrrelser
- Nogle børn har behov for at blive guidet ind i legen
- Veldisponerede legemiljøer er vigtige for at understøtte børns leg
- Vigtigheden i at børn oplever at have områder for uforstyrret hemmelig leg
- De voksne aktivt skal være med til at udvide og udvikle børns leg
- Der skal være nok legetøj i legemiljøerne til at alle børn kan få en rolle i legen.

Dokumentation i relation til evalueringen

I forbindelse med arbejdet med den gennemførte evaluering har vi indsamlet følgende dokumentation:

- Videoptagelser
- Refleksionsskemaer

Herunder har vi indsat det refleksionsskema, der blev udarbejdet for at skabe fokus på leg:

Spørgeskema – refleksion over "legesituationer" hvor personalet er tæt på og guidende ift. børnenes leg

Dette spørgeskema handler om legesituationer i relation til elementet "**Leg**" fra det fælles pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan. Vi har særligt fokus på, hvordan det pædagogiske personale sikrer, at alle børn får deltagelsesmuligheder og erfaringer med leg. Kort fortalt handler det om, hvordan vi i dagtilbud kan skabe et godt legemiljø, hvor det pædagogiske personale kan understøtte legen gennem nærvær og involvering.

Formålet med skemaet er, at I får mulighed for at reflektere over jeres pædagogiske praksis.

I skal udfylde et skema hver – og det er meget vigtigt for den efterfølgende refleksion, at I ikke taler sammen, før alle er færdige med at udfylde skemaet.

I udfylder skemaet ved at sætte kryds ud for hvert udsagn på en skala fra 1 til 7, hvor 1 er "slet ikke" og 7 er "i meget høj grad". Husk: Skemaet handler om den enkeltes vurdering, så der er ingen rigtige eller forkerte svar.

Når I er færdige med at udfylde skemaet, drøfter I jeres svar med hinanden:

- a) Hvad har I hver især hæftet jer ved?
- b) Har I svaret ens eller forskelligt?
- c) Ser I umiddelbart nogle forbedringspotentialer? I givet fald hvilke?
- d) Har I allerede nu konkrete forslag og ideer til noget, I vil prøve at justere eller gøre anderledes i jeres interaktioner?

Skriv gerne stikord og pointer ned fra jeres drøftelse.

	Barn – voksen interaktion	Slet ikke I nogen I meget ikke grad høj grad						
		1	2	3	4	5	6	7
1.	I hvor høj grad viser den voksne interesse for børnenes leg							
2.	I hvor høj grad indtager den voksne forskellige understøttende positioner i legen							
3.	I hvor høj grad er den voksne stabilt tilstede i legen							
4.	I hvor høj grad går den voksne til og fra legen							
5.	I hvor høj grad er den voksne involveret i legen							
6.	I hvor høj grad er børnene koncentrerede og engagerede i legen							
7.	I hvor høj grad beskytter den voksne børnenes leg mod afbrydelser							
8.	I hvor høj grad bliver legen afbrudt							
9.	I hvor høj grad er børnenes erfaringer/legeviden en tydelig ingrediens i legen							
10.	I hvor høj grad var børnene i samme legestemning							
11.	I hvor høj grad er der børn, der står på kanten af legefællesskabet							
12.	I hvor høj grad vurderer du, at der er børn, der står uden for legefællesskabet							

13.	I hvor høj grad er der børn, der er uden indflydelse på legen, men alligevel er deltagende							
14.	I hvor høj grad bidrager børnene til udvikling af legen							
15.	I hvor høj grad giver børnene plads til hinanden							
16.	I hvor høj grad er den voksne en aktiv legedeltager							
17.	I hvor høj grad hjælper den voksne med at regulere de følelser, der opstår undervejs i legen							

Vi lærte følgende om sammenhængen mellem vores pædagogiske læringsmiljø og børnenes deltagelsesmuligheder og erfaringer med leg

- Børnenes leg kan være i risiko for forstyrrelser

Vi ser eksempler på voksne, der rammesætter og organiserer legen, hvilket resulterer i meget få forstyrrelser, men med risiko for at den børneinitierede leg i højere grad bliver til en voksenstyret aktivitet. Dette skal ses i sammenhæng med, at vi har valgt at sætte luppen på leg i en meget styret kontekst.

"leg har altid sig selv som formål, og i dét øjeblik det pædagogiske personale forsøger at organisere legen med et andet formål, fx at lære sprog eller at styrke kropsbevidstheden, er der ikke længere tale om leg, men om en pædagogisk aktivitet." Kort om leg s. 5, EMU

Derudover har vi arbejdet med legemiljøernes fysiske placering i rummet, således at vi har taget hensyn til ganglinjer for på den måde at undgå unødige forstyrrelser af børnenes leg.

- Nogle børn har behov for at blive guidet ind i legen

Vi ser, at børn har forskellige behov for understøttelse i legen. Det stiller krav til den voksnes evne til at se og agere på det enkelte barns kompetencer. Samt at den voksne skal være i stand til at flytte sit perspektiv i legen, fx skal den voksne skiftevis være foran, ved siden af eller bag ved barnet/børnene.

- Veldisponerede legemiljøer med nok legetøj er vigtigt for at understøtte børns leg

Vi erfarer, at der skal være nok legetøj i legemiljøerne, fx således at der er nok service til alle deltagere i restaurant-legen i familierummet.

For på den måde bliver det muligt for alle børn at få en rolle i legen, hvilket igen giver flere deltagelsesmuligheder for børnene. Derudover har vi arbejdet med legemiljøernes fysiske placering i rummet, således at vi har taget hensyn til ganglinjer for på den måde at undgå unødige forstyrrelser af børnenes leg.

- Vigtigheden i at børn oplever at have områder for uforstyrret hemmelig leg

Vi har desværre ikke i vores undersøgelse fundet dokumentation for, at denne antagelse er rigtig. Ikke desto mindre har vi erfaringer med, at både vuggestue – og børnehavebørn søger små intime legemiljøer i form af velindrettede depotrum, små huler/legehuse, buskads på legepladsen og andre naturlige gemmesteder. Når vi indretter vores legemiljøer er vi meget opmærksomme på at skabe flere af den slags muligheder for børnene.

- De voksne aktivt skal være med til at udvide og udvikle børns leg

Vi ser flere eksempler på, at de voksne tilbyder børn på kanten af legefællesskabet adgangsbilletter fx i form af forskellige funktioner eller roller ind i legen. Derudover kan den voksne bidrage positivt til legen med rekvisitter og input til udvidelse og åbning af legen både i dialogen og via praktisk hjælp.

Afsluttende refleksioner over vores læring i forbindelse med vores fokus på leg:

Med den viden og de erfaringer vi har fået på baggrund af vores fokus på leg, er det blevet tydeligt, at vi med fordel kunne have valgt at filme fra en bestemt position i henholdsvis vuggestue og børnehave. F.eks. tre gange fordelt på tre forskellige dage og på den baggrund have indhentet viden om børns leg uden at den voksne på forhånd var givet en specifik rolle.

Vi har dog efterfølgende erfaret, at børnene har bragt elementer fra de filmede situationer med ud i deres egne børneinitierede lege. Vi tolker det således, at børnene fik en fælles referenceramme, der kunne danne afsæt for nye lege.

Inddragelse af forældrebestyrelsen

”Forældrebestyrelsen i kommunale, selvejende og udliciterede daginstitutioner skal inddrages i udarbejdelsen og evalueringen af og opfølgningen på den pædagogiske læreplan.

Forældrebestyrelsen for den kommunale dagpleje skal inddrages i udarbejdelsen og evalueringen af og opfølgningen på den pædagogiske læreplan.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 52

Forældrebestyrelsen har været inddraget i arbejdet med Spiloppens evalueringsmetode via følgende metoder:

- Orientering
- Oplæg
- Har været aktivt inddraget i delprocesser
- Har indgående indsigt i materialet fra EMU

Det fremadrettede arbejde

”En systematisk og udviklende evalueringskultur er central for den løbende udvikling af den pædagogiske praksis, og målet er bedre pædagogiske læringsmiljøer for børnene gennem en systematisk evalueringskultur og en meningsfuld og udviklende feedback til det pædagogiske personale.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Vi har mange steder, hvor vi gerne vil sætte luppen i det fremadrettede arbejde, dog ønsker vi at gøre det i samarbejde med vores pædagogiske forum.

Vi vil bl.a. gerne have fokus på nedenstående emner:

- Sprog
- Stærke børnefællesskaber